

OD HISTORIE K SOUČASNOSTI SBORU V JAVORNÍKU

(k 210. výročí postavení kostela)

Slovo úvodem

Podle sčítání lidu v roce 1991 měl Javorník 846 obyvatel, z toho v osadě u Sabotů žije 115 obyvatel. Tato obec byla dříve celá evangelická kromě několika Židů. V současné době se k Českobratrské církvi evangelické přihlásilo 527 bratří a sester, k Evangelické církvi a. v. na Slovensku 115 obyvatel (někteří patří do našeho sboru, ale většina je z osady u Sabotů a jsou členy evangelického sboru ve Vrbovních), římských katolíků je 96, těch kteří se k žádnému vyznání nepřihlásili je 57, bez vyznání 41, z Československé církve husitské 3 a ostatních je 6.

Náš sbor měl ke konci minulého roku 731 členů s bratřími a sestrami patřícími katastrálně do Velké (tzv. Lán a Vápenka), těch je 112, s evangelíky ze Suchova a diaspory.

Sbor mívá kolem 1200 členů, ale v roce 1978 dle dohody mezi sbory přešlo 218 bratří a sester z Velké (kromě Lánu a Vápenky) do sboru v Hrubé Vrbce a Velké nad Veličkou. Kazatelská stanice ve Velké byla dříve společná pro oba sbory a kazatelé se tam střídali. Původně evangelíci h. v. patřili do Javorníka a evangelíci a. v. do Hrubé Vrbky.

V neděli 29. 10. 1966 evangelíci ve Velké otevřeli za účasti synodního seniora Dr. Viktora Hájka a synodního kurátora Dr. Pavla Šimka sborový dům. V minulých letech ho úplně přestavěli a 13. 10. 1991 byl nově posvěcen seniorem Jaroslavem Vodou.

Revizí kartotéky v roce 1982 jsme dospěli k současnému počtu členů. Ještě několik slov k diaspoře sboru, která je v současné době dost početná. Máme některé členy našeho sboru v mnoha obcích, pokud to vůbec víme, tak v Blatnici, Louce, v Suchovských Mlýnech, Nové Lhotě, ale i ve Veselí, Hroznové Lhotě, v Lipově, Kuželově, ale i na Slovensku ve Vrbovcích, na Myjavě, ve Staré Turé ... Diaspora bude potřebovat v budoucnosti daleko větší péči jak od kazatele, tak od presbyterů.

V našem kraji je celkově větší religiozita než jinde a snad proto také patří náš sbor ke sborům, kde je zřejmě vyšší účast na bohoslužbách než v jiných sborech ČCE. Byly zde výkyvy, ale v minulém roce, to je 1992, byla průměrná účast v Javorníku 157 přítomných a na Suchově 17. Dohromady je to 174 a to je 24% členů sboru. Na štědrý večer i někdy jindy se sejde téměř celý sbor.

Samostatnou kapitolu tvoří vysluhování **večeře Páně**. Vysluhujeme šestkrát do roka a od minulého roku i dvakrát na Suchově. Celková účast stále stoupá, nejmenší byla v roce 1969 a to 490 komunikantů. V roce 1992 přistoupilo k VP 816 bratří a sester. Současná účast odpovídá válečným rokům. Nejmarkantnější je zvýšení účasti u VP o Svatodučních svátcích. Např. v roce 1969 bylo 46 účastníků, 1979 - 48, 1991 - 80, v roce 1992 - 136 a v roce 1993 - 141. Tradičně byly největší účasti na Hod Boží velikonoční, nyní se přesouvají na vánoce (1992 - 193).

Sbor má rozvinuty všechny složky sborové práce. Nedělní školu, biblické hodiny pro děti (ve školním roce 1992/93 jsme vyučovali 79 dětí), biblické hodiny (prům. 20 bratří a sester), občasné nešpory, cvičení zpěvů, mládež, skupinku mladých lidí s charismatickou zbožností. Křtíme téměř všechny narozené děti a letos byly pokřtěni i dva dospělí. Rovněž téměř všechny děti jsou confirmované. Sňatky jsou už jen v kostele, pohřby našich bratří a sester, ale i bratří jiných vyznání se konají tak, že den před pohřbem večer je pobožnost sboru s rodinou zesnulého a pak pohřeb z kostela na hřbitov za společného zpěvu ze zpěvníků ČCE. Účasti na pobožnostech s rodinou ("zpívání") i na pohřbech jsou mnohem větší než je nedělní návštěva v kostele.

Zvláštností v našem sboru jsou po čas adventu pobožnosti v úterý a v pátek večer nazývané **roráty**. V současné době zveme hosty i z různých církví, také ze Slovenska. Při těchto pobožnostech jsme zaznamenali největší nárůst účasti. Průměrná účast v roce 1991 byla 68 přítomných a v roce 1992 - 110. Už jsme se zdaleka nevešli do sborového domu a tak jsme po mnoha letech přešli i k těmto pobožnostem do kostela. V minulých dvou letech jsme uspořádali též týdenní dětský sborový tábor.

Neopomíjíme ani pastorační zvláště nemocných i v nemocnici, v domovech důchodců a jubilantů. Sám si myslím, že by péče o bratry a sestry měla být ještě větší.

Z našeho sboru také pocházeli a pocházejí kazatelé ČCE. Prvním byl senior **Štěpán Pavlínek**, který zemřel 12. 1. 1961 v 73 letech a je pohřben na javomickém hřbitově, druhým **Tomáš Rumíšek** (18. 3. 1902 - 26. 5. 1982). Z minulých sdruženeckých let působí v církvi **Eva Halamková** roz. **Petruchová** jako tajemnice synodní rady, **Anna Lavická** roz. **Pavlincová** v Telecím a **Pavel Janás** v Ostravici.

K historii sboru a sborových budov

Bratrský sbor

Vobci byl již víc jak před čtyřmi sty lety sbor Jednoty bratrské. Inventář sboru z těch let "Věci sboru javornického: kalichy 2, ampulka 1, ubrusy 2, šátek na kalichy 1, pod kalichy 1, flaše cínokvá 5 mázů, pokladnice při sboru, zvonec na vížce. Včely troje při sboru". Z uvedeného vidíme, že zdejší sbor měl už před několika stoletími vlastní modlitebnu, dokonce s věží a zvonem, což bylo důležité pro rozměřování času. Bratrská modlitebna stála v místech starého hřbitova, podle posledních nálezů v bezprostřední blízkosti nové autobusové zastávky. Po bitvě na Bílé hoře byla modlitebna zničena a sbor žil dál víc jak 160 roků bez viditelného domu.

Protireformační úsilí

Mezi obyvateli Javorníka nežila téměř rodina, která by nebyla v protireformační době vystavena pronásledování. Vnějšíkově byla obec během let obrácena na katolictví, z let 1631, 1633 a 1638 známe už katolické křty a sňatky, jak je zapsáno ve strážnické matrice. Mnozí však utkali na Slovensko: např. již do května 1679 odešlo 14 rodin o 72 osobách za bezcitné hraběnky Anny Kateřiny, vdovy po Štěpánu Františkovi Magnisovi. Ještě ve čtyřicátých letech 18. století odešlo jen z malého Javorníka 15 lidí. Většinou však zůstali doma. Javorničtí měli v předtoleranční době stálé styky s exulanty na Slovensku, někteří byli ovlivněni luterskou reformací, jiní zase kalvínskou. Javorničané konali tajná shromáždění v horách, v sušámách, ve sklepech, často také v Minaříkově mlýně nad nynějším kostelem. Přicházeli sem i tajní kazatelé z blízkého Slovenska, mimo jiné také Josef Minařík, který kdysi utekl z Javorníka do Uher. Pokud to bylo možné, chodili tajní evangelíci na bohoslužby, zvláště k večeři Páně do luterského kostela v Prietrži, jiní navštěvovali čas od času spolu s bratrskými exulanty na Slovensku (v té době již reformovanými) bohoslužby v Réce i jinde. V Réce se konala zvláštní česká shromáždění v maďarském reformovaném sboru pro někdejší členy Jednoty. Těchto potomků a tajných husitů rozptýlených v západním Slovensku i v moravském pohraničí se ujímal někdy kolem roku 1701 velmi horlivě senior Antonín Valesius. Byl dokonce pověřen maďarskou reformovanou církví navštěvovat moravské evangelíky, dbal také na vzdělání moravských emigrantů.

Dne 11. dubna 1836 napsal javomický kazatel a senior Karel Kún v Javomických příbězích helvetského vyznání o protireformační době:

" ... Po mnohém vyptávání se, kde by jaká taká památka zdejších příběhů zachována byla, nemohl jsem nic vyhledat a také od starších oudů této církve se dovědět, jak to, co zde z krátkého poznamenání Martina Rumíška v roce 1799 zemřelého slovo na slovo vytáhnouti se dalo:

V roce 1738 za panování císaře Karla IV. za naší dobré paměti byla naše dědina velmi trápena za Rychlíka, faráře velického, který sám s kostelníky běhával a lid náš skrz modlení tajné s tatem rozháněl a do vězení dával.

V roce 1739 skrze portáše měli jsme veliké trápení, kteří lid krutě mučili, svazovali a při tom svazování Jiříka Rajčana žalostně a bolestně zabili, což se stalo dne 4. března 1739. Jana Minařka smrtelně postřelili, Jana Hudce porubali, přemnoho lidí do vězení pobrali a tak přesmrtně sužovali.

Při tom byla Morava od Uherska šancí ohražena, v horách byly dřevěné, a kde bylo v poli, příkopy ryté a portášů bylo kolik tisíc a všude byly kasámy v horách i v poli podělané..., aby žádný projít nemohl pod ztracením hrdla. A co bylo soužení veliké, že nemohl žádný do Uher odejít, tak byly hranice osazené až do Rakous a Slezska. Potom, když ti portáši tak veliký strach působili a veliká žalost byla, tedy Jan Bartoš v tom velikém sužování a pro mnohá trápení skrz náboženství, jsouc v nemoci postavený, z místa na místo v času zimním v horách přenášený, až tak i svou duši vypustil, a aby nepřátelům v ruce neupadl (neb hledán byl jak arcikacíř k spálení), v jedné zahradě pochovaný odpočívá, bratr jeho ve Vrbovém žaláři úpěl, i tam život dokonal.

V roce 1739. Při sv. Matouši přišlo vojsko z Brna a Olomouce a portáši z Hradiště, mnozí lidé pobrali a do vězení zavedli, jmenovitě Jiříka Minařka svázavše a mučivše do vězení v Hradišti vsadili, kde on svůj život dokonal. Martin Orsák, Martin Minařik byli za tři léta v Olomouci a stavení Jiříka Minařika s polem i mlejnem po dvakrát až do země rozkopali, protože se tam lidé k modlení scházivali..."

Jsou známa i další jména těch, kteří byli "skrze Písma žalářování v Hradišti i jinde a všelijak mučení": Pavel Ploštica, Mikuláš Řehák, Bančák, Tomáš Rumíšek, Martin Rumíšek, Jura Hronek, Martin Laiza (nyní Lajza), Štěpán Ciběna, J. Kružica, Martin a Jura Štáhlvi (nyní Stahel), Martin Pavlinec, Jura Maitán (nyní Majtán), J. Chrenčik...

Ve čtyřicátých letech 18. století měl o Javorník péči misionář Amošt Korvín. Misionář v tom nejvíce zamořeném koutě kolem Javorníka se rezignovaně přiznal, že zvláště ve farnosti Velké (kam patřil Javorník) bylo jeho počínání marné. Nic nezmohl ani laskavým chováním, ani nucením a hrozbami. Řady nekatolíků se po válce netenčily a on sám na ně svými silami nestačil. Farář ve Velké a kaplan mu byli malou oporou, a proto žádal o duchovní pomoc...

U javornického písmáka Tomáše Majtána jsem objevil tento zajímavý zápis o starých knihách vyhledávaných po domech v protireformačním období:

"Těsně před r. 1914 opravoval střechu na velické faře Janás Jan z č. 108. Viděl tam na půdě evangelické knihy: postily, kancionály i bible pravděpodobně zabavené po celá léta v okolí, provrtané nebo zezem a navlečené na táhle (konopné lano) po celé hůře přes hambálky. Po celou dobu opravy byl někým střežen, aby ani jedinou knihu neodcizil. I v této době byla po nich v Javorníku velká žízeň, a kde je kdo mohl koupiti, kupoval dávaje za ně ceny neúměrné i svému hospodářství: za jedny písně bratrské až cenu jednoho páru volků."

Po tolerančním patentu

Na Horníácku byl toleranční patent vyhlášen až před vánočními svátky na Tomáše, tedy 21. prosince 1781. Současník Martin Rumíšek o těchto dnech řekl: "Radovali jsme se i plakali pro velikou srdce radost, láska a pokoj ten čas mezi námi se potkávaly dávající sobě políbení, aby to jen na věky trvalo."

V javornickém archívu je uložen opis Přiznání k evangelickému náboženství z panství strážnického z roku 1782, který svědčí o praktickém průběhu zavádění tolerančního patentu. Seznam obyvatel Javorníka obsahuje celkem 427 jmen, obyvatelům byly kladeny tyto otázky: 1. Jak se jmenujete, jak jste starý, svobodný nebo ženatý, odkud jste a co jste? 2. K jaké víře se přiznáváte a od jak dávna? Na druhou otázku zněla většinou odpověď "K helveckej od narození", ze 427 přiznání bylo 25 lidí, kteří odpověděli "K evagelickej od narození" (míněna luterská). V seznamu jsou jména známá již z protireformace, ale i další rodová jména, která se v obci vyskytují do dnešních dnů, třeba i jako přezdívký, např. Migota, Šagát, Frolka, Kubečka, Šácha, Lipár, Orság, Morávek, Jurena, Kománek, Horák, Sup, Petrucha, Macek, Kudělka, Hozák...

Již před přiznáním se Javomičané ohlíželi po kazateli, a to ovšem nejprve v Réce, odkud dostali pro svůj sbor i "starý cínový kalich po předcích" a další nádoby. Vyhlédli si zde Jana Glassia, původem Čecha, který v Uhrách před léty vystudoval na přímluvu seniora Valesia, avšak než mohl do Javorníka nastoupit, zemřel pro stáří.

Poté javomičtí napsali do Miškolce Martinu Novákovi, který se tam odstěhoval z Moravy, a ptali se, zdali by odtud mohl mít duchovního. Po příznivé odpovědi vyslala obec Jana Hozáka a Pavla Laizu, kteří přivezli 2. 9. 1782 prvního kazatele, Uhra **Štěpána Breznaye**, rozeného v Rimavské Sobotě. V Javorníku působil od 26. října 1786 (instalován 9. 12. 1782) byl to mladý a horlivý člověk, pilný a velmi přísný. Je uváděn jako první kazatel, který odešel z Uher do Českých zemí 29. 8. 1782. Lid jej s nadšením přijal, ale později došlo k rozmrzením, pro která kazatel odtud odešel zpět do Uher. Z let činnosti kazatele Stephanuse Bereznye (Štěpána Breznaye) se zachovala v archívu jeho korespondence, která nám mnohé podhatuje. Dne 6. června 1784 píše superintendentovi Blažkovi mimo jiné služební záležitosti: "Teraz však tri mesiace chýbajú k mojmu roku a doteraz mi dali 15 forintov a niekoľko krajciarov. K ostatným peniazom nemám nádeje, lebo mnohde je hladom umierajúcich..."

Za pozornost také stojí jeho zpráva o církvi javomické s ohledem na všeobecný stav sborů, kterou psal Breznay jako osmadvacetiletý. Zde máme možnost nahlédnout do života toleranční obce. Uvedu jen některé výpisky:

§ 2. Zástupci. Údové jsou zastoupeni devíti zvláštními osobami, které byly k této hodnosti zvoleny společným hlasováním 27. října 1782. Tyto osoby nekonají nic o vlastní újmě, mimo napomínání těch, kteří se uchylují...

§ 8. Bohoslužba (a svátosti). Sbor se shromažďuje dvakrát denně k modlitbám v neděli ke kázání a na katechesi rovněž dvakrát. Svatá večeře Páně se vysluhuje šestkrát do roka... Všecko se řídí podle obyčeje reformovaných církví uherských... Křesťanský svatý, pokud nejde o naléhavý případ, koná se vždy v modlitebně za přítomnosti lidu shromážděného k bohoslužbě. Svatby se rovněž konají v modlitebně... Konfirmace dětí bývá v domě pastorově za přítomnosti rodičů a kmotrů... Písně jsou ne jiné než českých bratří.

§ 11. Pohřby. Užívá se společného hřbitova. Pohřby jsou konány prostě. Před domem smutku je po přezpívání té nebo oné písně mrtvola pokropena hašeným vápnem, za zpěvu nesena na hřbitov. Jestliže si to někteří přejí, je i kázání.

§ 14. Vydání. Služebník Slova má v kovu připravenou slibenou sumu 130 zlatých (které se mu nikdy nesejdou). Pokud dostává důchod, tedy: 30 mandelů obilí, 10 ječmene, 2 vědra vína, 2 měřice sušeného ovoce. Sena 40 centů. Jiná osoba nepobírá saláru, kromě kostelníka, jemuž ročně dávány 3 zlaté. Měšec není zaveden, ale při východu z modlitebny je dána miska pro peníze, které se částečně vyplácejí chudým, částečně odkládají na přítomné i budoucí potřeby sboru..."

Nejzajímavější je dopis z 27. 7. 1786 adresovaný opět Michalu Blažkovi, kde Breznay popisuje své obtíže ve sboru, výtky javomických vůči němu, zvláště Rumíšků a jiných, a dále píše.

"Já tedy naproti tomu celé vesnici dokážu, že mimo mne není zde ani jeden helvetský konfese, poněvadž se posmívají zpěvníku vydanému vd. pánem, Heidiberský katechismus nechtějí přijmout, ritus naší ekesie je pro ně hloupost, oni potřebují bratrský... Tomu věř spolu s fanatiky, z Praxis pietatis a z Domovního kazatele snadněji bude člověk spasen než z bible... A teď přeji vd. pánu duchovního a tělesného pokoje a zůstávám vd. pánu superientendentu pokorným sluhou, Istvan Breznay."

Po odchodu prvního kazatele nastoupil do sboru Samuel Sallay, také z Uher, který dříve působil v církvi prosetínské. Je charakterizován jako člověk tichý, při správě církve měkký, pro chudobu javomických má opět potíže s vyplácením služného a nedařilo se mu vypořádat s pověrami a zpozdilostí lidu. Po 26 letech jako stařec odešel do Růždky, kde brzy zemřel. Dalším kazatelem povoláným do Javomíka ze Vsetína byl Jakub Lukl (působil 1812 - 1817), rodák nosislavský. Měl zvláštní zájem na vyučování dětí a mládeže, lidem se znelbil a po rozličných nepřijemnostech se vrátil do Vsetína. Čtyřicet roků působil v javomické církvi Karel Kún (1817 - 1857). Narodil se v Kloboukách u Brna, na stáří odešel za synem do Ameriky. V době svého působení musel věnovat mnoho času stavební činnosti. Prvním farářem, jenž ve sboru zemřel, byl Karel Molnár (sloužil zde 1858 - 1900), byl 26. února 1899 vyznamenán od císaře zlatým záslužným křížem. Jako osobní vikář faráře Molnára a později farář ve sboru působil Jan Dobláš od 19. 12. 1894 do 11. 5. 1900 a pak krátce vikář Jindřich Švanda. 40 roků ve sboru pracoval farář Jaromír Stehlík (1. 4. 1901 - 30. 4. 1941), pražský rodák, hluboce porozuměl zdejšímu lidu, měl velký zájem o folkdór, úspěšně také bojoval s alkoholismem v kraji. Farář Eugen Zelený byl v Javomíku od 1. 1. 1941 do 23. 4. 1941, kdy byl zatčen gestapem. Narodil se v Přešově 5. 2. 1903,

do tohoto sboru přišel z Pardubic a po válce po návratu z nacistického vězení byl ředitelem České diakonie a od 1. 1. 1951 tajemníkem synodní rady. Žije v důchodu v Praze. Po bratru faráři Zeleném nastoupil do sboru tehdejší vikář Jaroslav Horák, hustopečský rodák, od 1. 9. 1941 do 4. 4. 1943. Odtud odešel jako farář do Růžďky, nyní žije v důchodu v Hustopečích. Tehdejší diakon Jiří Staněk pracoval v Javorníku od 11. 4. 1943 do 9. 10. 1944. Narodil se 10. 8. 1922 v Košicích a žije v důchodu v Brně. Téměř 47 roků působil v tomto sboru bratr farář Václav Procházka a to od 10. 9. 1944 nejprve jako diakon (do dokončení studia) od 1. 1. 1945 jako vikář a od 1. 9. 1948 jako farář do 30. 6. 1991. Ordinován byl 17. 12. 1945 seniorem Dr. Viktorem Hájkem a instalován 7. 12. 1948. Připomeňme si alespoň dlouholetou práci br. faráře v Jeronýmově jednotě. Narodil se 9. 10. 1921 v Brně a nyní tráví důchod ve svém rodišti. Od 1. 9. 1991 nastoupil do sboru Ing. Jiří Novák (nar. 15. 3. 1941 v Brně) jako diakon a od 15. 7. 1993 jako vikář.

Pokud jde o kurátory sboru, nemáme zdaleka takový přehled jako o kazatelích. V zápisech se dá vyčíst že kurátorem sboru byl v roce 1886 Jan Rumíšek asi do 20. 3. 1904. Dále Jan Petrucha z č. 56 (20. 3. 1904 - 3. 1. 1909), Jan Majtán č. 219 (3. 1. 1909 a 17. 1. 1909) rezignoval a kurátorem byl opět Jan Petrucha z č. 56 (17. 1. 1909 - 8. 8. 1909), který opět brzy na funkci rezignoval. Dalšími kurátory byli Tomáš Rumíšek z č. 9 (8. 8. 1909 - 2. 4. 1922), Martin Chrenčík z č. 107 (2. 4. 1922 - 5. 5. 1928), Tomáš Majtán st. z č. 45 (5. 5. 1928 - 7. 4. 1946), Jan Lajza z č. 82 (7. 4. 1946 - 7. 3. 1982), Tomáš Majtán z č. 45 (7. 3. 1982 - 19. 6. 1988) a Jan Petrucha z č. 179 (19. 6. 1988 - 22. 1. 1992 kdy ze zdravotních důvodů rezignoval). Od 22. 1. 1992 je úřadujícím místokurátorem Pavel Petrucha z č. 103 do voleb v roce 1994.

Zmíníme se i o presbyterech, kteří měli ve sboru funkci "kostelníka", často bývali i místokurátory. Oni určovali písně, které se budou zpívat, některé písně, které nebyly ve zpěvníku i předřikávali, a oznamovali a oznamují co se bude zpívat. Záznamy máme až od roku 1904: Pavel Petrucha st. z č. 103 (20. 3. 1904 - 20. 2. 1910 tentýž den zemřel po bouřlivé schůzi staršovstva), Štěpán Rumíšek (6. 3. 1910 - 12. 12. 1912), Jiří Pavlínek z č. 105 (12. 12. 1912 - 4. 7. 1943), Martin Pavlínek z č. 191 (4. 7. 1943 - 29. 2. 1975) a Pavel Petrucha z č. 103 (29. 2. 1975 doposud).

Kostel

Některé staré záznamy pší, že ještě v roce 1781 do vánoc svezli Javomičané kámen na zbudování kostela. K postavení modlitebny dostal sbor povolení 21. 9. 1782. Kazatel Braznay uvádí, že zdí jsou z kamenů spojených místo vápna hlínou. Kostel postavený podle tolerančních předpisů byl otevřen a posvěcen 27. července 1783. Na půdorysu modlitebny se rozměrově nic nezměnilo až do dnešních dnů. Stavba měla nižší světlou výšku, okna byla menší a neklenutá a také umístěna níže a na jiných místech, byla také bez kruchty ("pavlačí") a bez lavic. Domněnka z Bednářova památníku, že "při stavbě bylo pamatováno na to, aby okna mohla být vybourána, až přestanou toleranční omezení" a nahrazena většími je jen domněnkou. Z dopisu druhého kazatele sboru Samuela Sallaye superintendentovi Michalu Blažkovi z 12. 7. 1789 se dovídáme: "Vždyť vřte důstojný pane, že v kase nemáme nic... protože si v kostele dají udělat galerii a lavice. Za 11 rýnských koupili prkna k zhotovení galerie, dali truhláři zálohu a tak kasa zůstala prázdná".

Z roku 1794 se zachoval inventář kostela a je zde napsáno že sbor měl v kostele "dřevěnou kazatelnu, stůl Páně, stolice (lavice JN), pavlač, dvoje dveře a bohoslužebné nádoby".

V roce 1822 byl kostel obnoven a "zkvelben". To znamená, že byla v kostele provedena klenba na nových vestavěných pilířích, které jsou zde dodnes, ale již dávno nenesou klenbu. V archívu sboru je i "projekt" této přestavby. Vyprávění o tom, že při stavbě nařezali řemeslníci na strop kratší trámy a proto tam musely být vestavěny při stěnách pilíře spojené klenutím jsou ovšem jen pověsti.

20. srpna 1851 Javomík vyhořel. Shořel kostel, fara i církevní škola. Klenba provedená před necelými třiceti lety se zřítla. V pamětech Rumíšků z Javomíka je jedna velice zajímavá a vzácná zmínka: "Byl tu tehdy pan Kún, slova Božího kazatel, ten jel do Vídně k císaři pánu, vyžádal po církvích almužnu, ať katolické církve nám napomáhaly... Potom jsme se scházeli ve stodole".

Kostel byl obnoven až roku 1855. Okna byla zvětšena, klenba neobnovena, strop je až do dneška dřevěný, pobitý palachem a omítnutý.

Daší opravy a úpravy kostela probíhaly až v tomto století. Zvláště opravy v letech 1908 - 1909 vtiskly modlitebně již dnešní podobu. Až se zatajeným dechem pročítá člověk korespondenci faráře Jaromíra Stehlíka a architekta Pelanta, profesora odborné školy z Valašského Meziříčí, jak probírají každý detail úprav této lidové

památky. Nejdříve byl proveden v modlitebně nový strop, odstraněny věci, které se do modlitebny nehodily. Architekt Pelant navrhl úpravu kazatelny, jemná barevná okna a černožluté omamenty na stěny, které připomínají žluté slavnostní výšivky zdejších krojů. Podle návrhu téhož architekta zhotovil nový stůl Páně stolař Josef Daněk ze Strážnice. Část navržených úprav nebyla realizována a to vzesupné zvýšení lavic na "pavlačích", nátěry lavic... Dle zápisu staršovstva z roku 1909 víme, že někteří presbyteři byli změnami interiéru tak pobouřeni, že požadovali okamžité zaličení omamentů na stěnách.

Další opravy proběhly v roce 1913, kdy byla provedena nová vnější omítka kostela i fary. Toleranční chrám byl upravován dle záznamů také v roce 1930, zřejmě k 150. výročí tolerančního patentu, kdy byla v Javorníku veliká vzpomínková slavnost.

Po víc jak dvaceti letech v roce 1952 bylo nutné vyměnit celý krov kostela a krytinu, kostel byl nově vymalován a upraveno i jeho okolí. V roce 1959 byla pořízena vnitřní okenní křídla, zbudováno zádveří a položena dřevěná podlaha. Nato v roce 1960 instalováno účinné elektrické topení v lavicích. V roce 1973 byla obnovena fasáda kostela i ostatních sborových budov celkým nákladem 82.100 Kčs (kostel 36.800, fara 24.700, sbor. dům 20.600) a v roce 1983 proběhla velká oprava střechy a instalace rozhlasu. Opravy od 50. let jsou spojeny se jménem bratra faráře Václava Procházky.

Javornické varhany

Je to nástroj od slovenského varhanáře Martina Šaško z Brezové pod Bradlom. Vyřtuté nápisy na píšťalách dokládají, že byly pořízeny v roce 1881. Martin Šaško dal tyto varhany své dceři, manželce javornického faráře Molnára a sbor je měl jeho rodině splácet. Za 1. světové války byly odebrány přední cínové píšťaly na válečné potřeby a po válce v roce 1926 zhotovil Vojtěch Káš z Bma nový prospekt (odebrané píšťaly). Opravy varhan proběhaly ještě v roce 1946 a v roce 1949 byl pořízen elektrický ventilátor. V roce 1966 je opět na píšťalách záznam, že byl dán opět nový ventilátor, opraven měch, vyčištěno zařízení mechaniky a naladění. Záznam podepsal Jan Sedláček z Dřevopodniku města Bma. V roce 1993 byla nutná další důkladná oprava varhan, hlavně proto, že byly značně napadeny červotočem. Opravu provedli rodní bratři Richard a Petr Stehlíkovi a rekonstrukci skříně varhan restaurátor Karel Nevřivý. Oprava proběhla během měsíce srpna za celkového nákladu 32.000 Kč.

Je slušné vyjmenovat i zdejší varhaníky. Prvním varhaníkem byl **Martin Pavlínek** z čísla 102 (nar. 1862, zemřel 1929), dalším byl **Adam Petrucha**. Od roku 1937 zasedl za varhany **Tomáš Majtán** (nar. 1914). Po řadu roků se střídali za tímto nástrojem s bratrem **Janem Petruchou**, synem předešlého varhaníka. Za 2. světové války hrával na varhany krátce **J. Kahovec**. Nyní občas ochotně vypomáhá **Kateřina Smějsová**, roz. **Petruchová**, která je již třetí generací v rodině.

Těžilo nás také to, že jsme měli ve sborovém domě téměř nepoužitelné harmonium a ani v kazatelské stanici jsme neměli čím doprovázet společný zpěv. Potřeba pořídit nový nástroj se objevila s novou nálehavostí, když by nebylo čím v době opravy stávajících varhan doprovázet zpěv. A tak jsme velkou obětavostí bratří a sester pořídili za 38.000 Kč nové přenosné varhany **VISCOUNT - Cantorum II** s umělým dozvukem, které mají digitální záznam skutečných příšťalových varhan.

Ve sboru zpíváme za doprovodu ze zpěvníků ČCE, ale i z **Elsnerova** kancionálu ve skutečnosti vlastní javomické melodie dochované z doby protireformace. **Vítězslav Novák** jednu z nich zakomponoval do **Slovácké suity**.

Zvonice

Je hřbitovní stavbou z roku 1733. Je umístěna uprostřed obce, o opravě máme záznam z roku 1920, ve výklenku je umístěna pamětní deska z roku 1928 obětím 1. světové války. Na zvonici je umístěn nápis: "Příklad vyspělého lidového stavitelství v Bílých Karpatech. Opravena bratrským sborem evangelickým v Javomíku 1967." Zvon byl ulit 1694 ve Vídni, pukl a tak byl v roce 1879 ve Vídeňském Novém Městě přelítý.

V roce 1988 bylo provedeno elektrické zvonění přičiněním bratra **Jana Petruchy** z č. 179.

Sborový dům

V roce 1907 staršovstvo koupilo pro výstavbu sborového domu od hraběcího hajného **Martina Florky** vyhořelý dům č.. 131 za 387 K. Než došlo ke stavbě na tomto staveništi arch. **Pelant** navrhl sborový dům v "sádku" jako dvoupodlažní stavbu. V přízemí měla být místnost pro 30 lidí pro konfirmační cvičení, cvičení zpěvu, čítámu a pro abstinentní sdružení, dále tam měl být útulek pro děti s kuchyňkou. V prvním patře měla být sborová síň pro nešpory a k pronajmutí jako třída a místnost pro záložnu.

Nakonec byl přece jen sborový dům postaven na původně zakoupeném staveništi v mnohem menším rozsahu dle návrhu stavitele Jana Beneše z Uherského Brodu za 6.054 Kč a to v roce 1909. Sbor dostal podporu od spolku Gustava Adolfa 351 Kč. Dům byl slavnostně otevřen 16. listopadu 1909 za spolupůsobení farářů Jaroslava Urbánka z Homích Vilémovic, Karla Nagy z Vanovic a Františka Prudkého z Olomouce.

Zřejmě v roce 1950 byla ve sborovém domě vyměněna okna, dveře a podlaha. Dřevo dostal sbor od MNV v Javorníku koncem roku 1949. V roce 1973 byla zde jako i na ostatních sborových budovách provedena fasáda. V říjnu 1986 uvažuje staršovstvo o přístavbě sborového domu - kuchyňky a sociálního zařízení. Projekt vypracovala Ing. Jiřina Řeháková, rozpočet byl na 100.000 Kčs. Přístavba probíhala v letech 1988, 1989 a mnohé se dokončovalo ještě později. Chodník u domu provedla obec v roce 1991 a v roce 1992 jsme opravovali fasádu včetně nového nástřiku, nátěrů vnějších oken, oplechování žlabů, dveří a opravy střechy. V letech výstavby bylo také zřízeno vytápění sborového domu elektrickými akumulacími kamny. Sbor měl půjčku 35.000 Kčs z JTD, poslední splátku jsme zaplatili v roce 1992.

Farní budova

První fara byla postavena v letech 1782 - 1783, vyhořela v roce 1851. Brzy byla vystavěna nová fara z vepřovic a po devadesáti letech v roce 1941 se začalo uvažovat o stavbě nové farní budovy. Stavba se stala nevyhnutelnou, když byla stará budova zasažena v dubnu 1945 minou. Výstavba nové fary proběhla v letech 1947 až 1948 dle návrhu Ing. arch. Miloslava Tejce. V roce 1941 měla stát 220.000 korun a v roce 1947 byl rozpočet na jeden milion korun. Objekt realizoval zednický a tesařský mistr S. Caletka z Veselí. Při stavbě měl každý člen sboru pracovní povinnost 15 dnů. Na výstavbu kromě vlastní obětavosti dostal sbor od Jeronýmovy jednoty v roce 1947 - 120.000 Kčs a v dalším roce 100.000 Kčs. V letech 1953 a 1959 přispěl stát značnými částkami tak, že fara byla bez dluhu. V roce 1967 je na faře zbudováno ústřední vytápění a po šesti letech provedena nová vnější omítka. V červenci, srpnu a částečně i v září 1991 probíhaly opravy vnitřku fary - nový komín, kotel ústředního vytápění, ohříváč teplé vody, obklady WC, koupelny a kuchyně, nátěry oken, nová kuchyňská linka... celkovým nákladem víc jak 70.000 Kčs. A opět nás čekají vnější omítky kostela i fary.

Škola

V Javorníku byla postavena reformovaná církevní škola v roce 1818, nová dvoutřídní škola pak v letech 1869 - 1871, která byla prohlášena za obecnou. Nyní chodí javomcké děti už několik let do krásné nové pavilónové školy, kterou jim může leckterá obec závidět.

Zdejší děti však chodily do školy určitě již za českých bratřích, to se bezpečně dovídáme ze sirotčích "rejster" z roku 1598. Bratrská škola byla pravděpodobně ve Velké, František Dvorský se domnívá, že školu měli v Javorníku již bratři, ale nejsou pro to doklady. Ovšem později vzdělanost poklesla a zápas dokonce i s negramotností probíhal ještě dlouho po toleranci. Ze Zprávy o církvi javornické kazatele Breznaye se dovídáme, že učitelem byl v obci **Thadeáš Pecina - Moravan** ze Lhoty, asi 65 letý. Byl na normální škole vyzkoušen a aprobován. Před svou školní službou pracoval jako notář. Vyučoval 73 dětí. Víme také, že učitelství do r. 1818 zastával **Tomáš Bujnoch**, který vyučoval děti po domech. Pak nastoupil první reformovaný učitel **Fablán Šperka** ze Sudic, **Josef Hruša** z Uhřic u Jevíčka (od r. 1844 do r. 1870), **Eduard Švanda**, který zemřel 3.2.1888 a působil v Javorníku 16 let. Do této doby chodily děti do školy od napadení sněhu do jeho zmizení. Škola byla v minulosti spravována školní radou složenou z obyvatel obce. **Alois Fiala** vyučoval v Javorníku jen několik měsíců, protože evangelická obec se nedokázala smířit s katolickým učitelem. Dne 1. září 1888 nastoupil nadučitel **František Mašík**, dále zde byl řídící učitel **Karel Postler**, **Jan Škápík**, v minulých letech ředitelka **Julie Supová**, ředitel **Josef Bačík**, dále již zesnulý ředitel **Jan Tomčala**, nyní zde působí ředitelka **Jarmila Vávrová**.

Kazatelská stanice na Suchově

Bohoslužby se sice konaly už dříve, ale kazatelská stanice byla založena až 29. května 1944. Při slavnostních bohoslužbách kázal tehdejší senior Brněnského seniorátu Dr. Viktor Hájek za přítomnosti asi šedesáti účastníků. Počet členů ČCE se na Suchově pohybuje od roku 1965 kolem čtyřiceti, v minulém roce a letos 37. Účasti na bohoslužbách byly kolísavé. Na přelomu 60. a 70. let kolem 15-ti, v dalších letech 10 až 12, na konci 80. let je mírný vzestup. V roce 1991 - 15, v roce 1992 - 17 a v roce 1993 (i díky mnohým hostům) bude přes 20. V posledních letech na Suchově kázali i hosté. Dokonce dvakrát bratr farář Jaroslav Nečas z Pardubic, br. farář Jiří

Řehák z Hrubé Vrbky a Velké nad Veličkou a v červnu letošního roku br. farář Dr. Štěpán Milan Pavlínek ze Švýcarska. Bohoslužby se konají jedenkrát v měsíci v neděli odpoledne a v posledních dvou letech i s vysluhováním VP o vánocích a velikonocích. Na bohoslužby navazuje vždy beseda s pohoštěním (sám neustále nabádám aby bylo pohoštění spíše jen symbolické). Na Suchově se scházíme střídavě ve čtyřech domech - u Břeňů č. 107, u Dražilů č. 18, u Fajmonů č. 76 a u Janěsků č. 126. 13. června tohoto roku jsme poprvé hráli na nově zakoupené digitální varhany. Ve školním roce jezdí kazatel každé druhé úterý vyučovat.

Kdykoliv přijedeme na Suchov, vždy jsme nově překvapeni rodinností kazatelské stanice a milým přjetím.

Závěr psaní, ale ne konec sboru

Mnohé bylo jistě vynecháno, zapomenuto nebo se nevešlo do předpokládaného rozsahu. Stály by za to i některé perličky, ale ty si raději řekneme při některé jiné příležitosti. Poznali jsme alespoň náznaky života určitě víc jak 400 let starého sboru - původně Jednoty bratrské, pak reformovaného a od roku 1918 Českobratrské církve evangelické.

Mohli jste uvidět při všech těch stavbách i velikou pracovitost a obětavost javornických bratří a sester a to nejen pro sebe, ale i pro druhé. I přes všechny naše chyby máme lásku k našemu sboru, která je ovšem odrazem Boží lásky v Ježíši Kristu k nám a nás k Bohu.

Jiří Novák
Javorník 1993

OBRÁZKOVÁ PŘÍLOHA

Interier kostela před rokem 1909.

Pamětní deska padlým v 1. světové válce.

Zvonice z roku 1733.

Z pohřbu faráře Jaromíra Stehlíka v roce 1941.

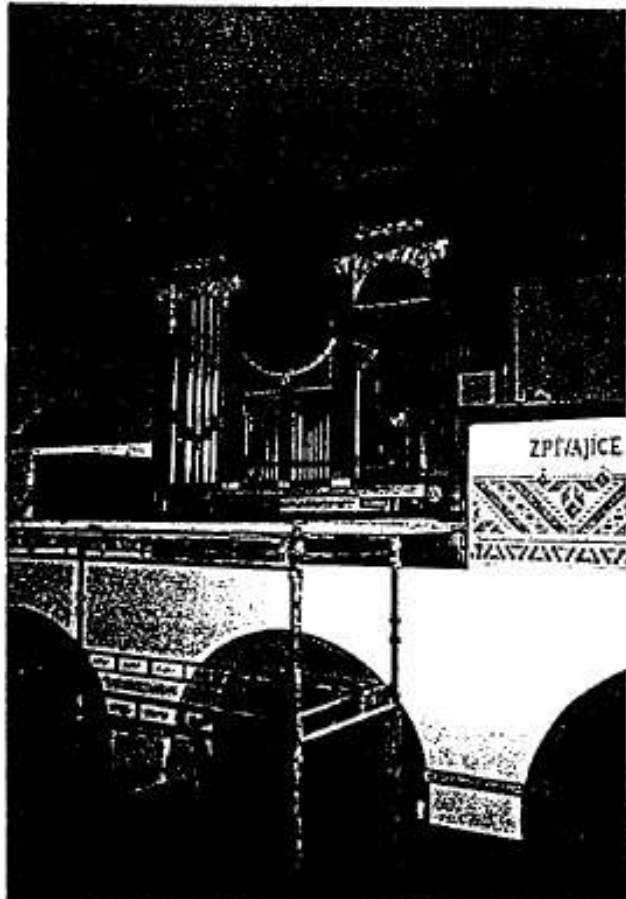
Konfirmace 1982.

Při konfirmaci.

Oprava varhan 1993

Minařkův (Majtánův) mlýn.

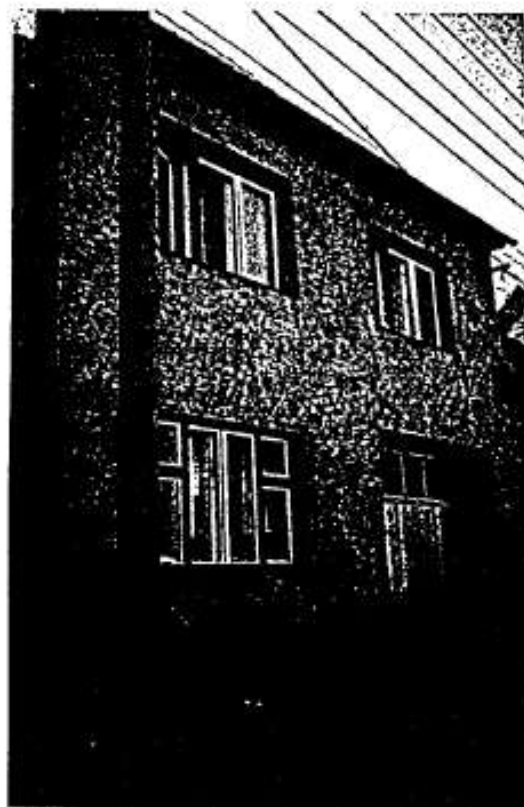
Domy, kde se střídavě shromažďujeme na Suchově č. 107.

č. 126

č. 18

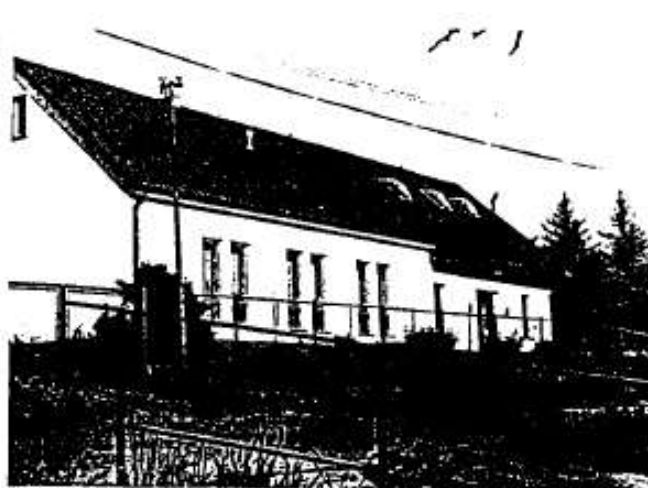
č. 76

Současná fara.

Modlitebna ve Velké.

Fara do roku 1945.

Neobvyklý pohled na kostel.

Sborový dům z roku 1909.

Bývala církevní škola.

